

Vitenskapelig navn: ***Hippuris tetraphylla*** L. f.

Norsk navn: **Korshesterumpe**

Familie: Plantaginaceae – Kjempefamilien

Artsbeskrivelse

Korshesterumpe *Hippuris tetraphylla* er en flerårig langskuddplante (elodeide), som i vann kan opp-
tre med både undervannsskudd og overvannsskudd på samme plante (figur 1). I våtmarksområder
eller helt grunt vann har planten som regelen bare overvannsskudd og opptrer dermed som helofytt
(sumpplante).

Korshesterumpe er klondannende og vokser ofte i såter (Ericsson 2006). Den opprette stengelen er
ugreinet, tjukkt og hul, og ofte rød på farge. Både undervannsblad og overvannsblad er kransstilte,
som regel med 4-5 blad i hver krans (figur 3), men kransene kan ha 3-6(-7) blad på samme plante, så
bladantallet er ikke konstant. Bladkransene sitter spredt langs stengelen, vanligvis med lik eller noe
lengre avstand enn bladlengden, men tettere mot skuddspissen. Jordstenglene er tukke, hule og
lyse. De er krypende og gir planten mulighet til å danne tette, sammenhengende bestander.

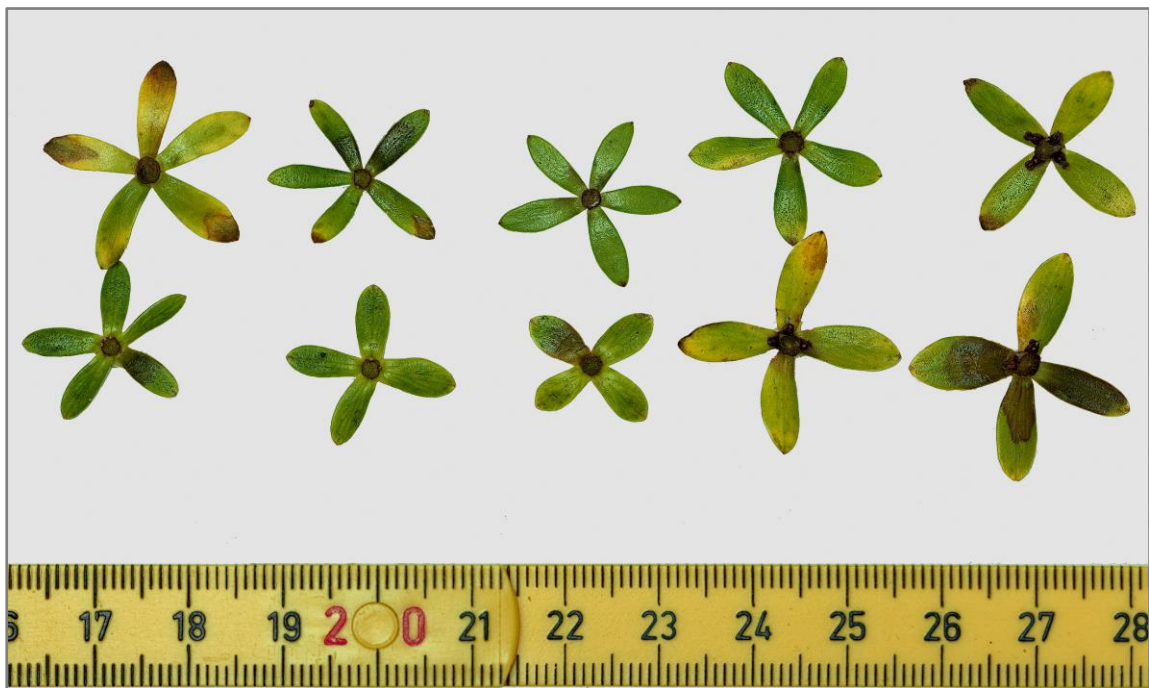
Overvannsbladene er noe spatelformete, er bredest i ytre del og har brei, butt spiss. Undervanns-
bladene er lengre enn på overvannsskuddet, slappere og tynnere, og faller sammen når de tas opp
av vannet. Bladene hos korshesterumpe, særlig overvannsbladene, er ofte læraktige, noe som er
vanlig for obligate halofytter (Elven m.fl. 2012).

Figur 1. Korshesterumpe *Hippuris tetraphylla* danner ofte tette kolonier. Bladverket kan være dekket
av sedimentavleiringer når plantene står i tidevannssonen. Porsanger, Finnmark. Foto: ©Birna
Rørslett.

Figur 2. De krypende jordstenglene er grunnlaget for tett vekst av korshesterumpe. Skuddene får vakre høstfarger. Nesseby, Finnmark. Foto: ©Birna Rørslett.

Figur 3. Bladkranser fra midtpartiet av 10 ulike skudd av korshesterumpe. Antallet kan variere fra 3 til 7, men 4 og 5 er klart vanligst. Nesseby, Finnmark. Foto: ©Birna Rørslett.

Figur 4. De tokjønnete blomstene hos korshesterumpe er røde og uanselige og sitter i bladhjørnene på overvannsskuddene. De har én støvbærer og ett fruktblad. Venstre: 1X, høyre: 4X forstørret. Nesseby, Finnmark. Foto: ©Birna Rørslett.

Økologi

Arten vokser på mjukt organisk sediment (Ericsson 2006) og forekommer stort sett bare i grunne dammer i strandenger, hvor vannet veksler mellom brakt og saltere vann (artsdatabanken.no). Den er registrert i mer saline områder enn brakkhesterumpe *H. lanceolata*, og de to artene er aldri funnet i blandingsbestand.

Forekomsten på lokalitetene veksler sterkt fra år til år, og enkelte år er det vanskelig å gjenfinne arten (Elven m.fl. 2013). I Sverige er noen lokaliteter utgått på grunn av eutrofiering og gjengroing med andre arter, men ingen av de aktuelle lokalitetene i Norge er utsatt for slike påvirkninger (Elven m.fl. 2013). Muligens kan variasjoner i vannstand og salinitet ha betydning for variasjonene i bestanden. Det ser dessuten ut til at arten beites kraftig av gås (artsdatabanken.no).

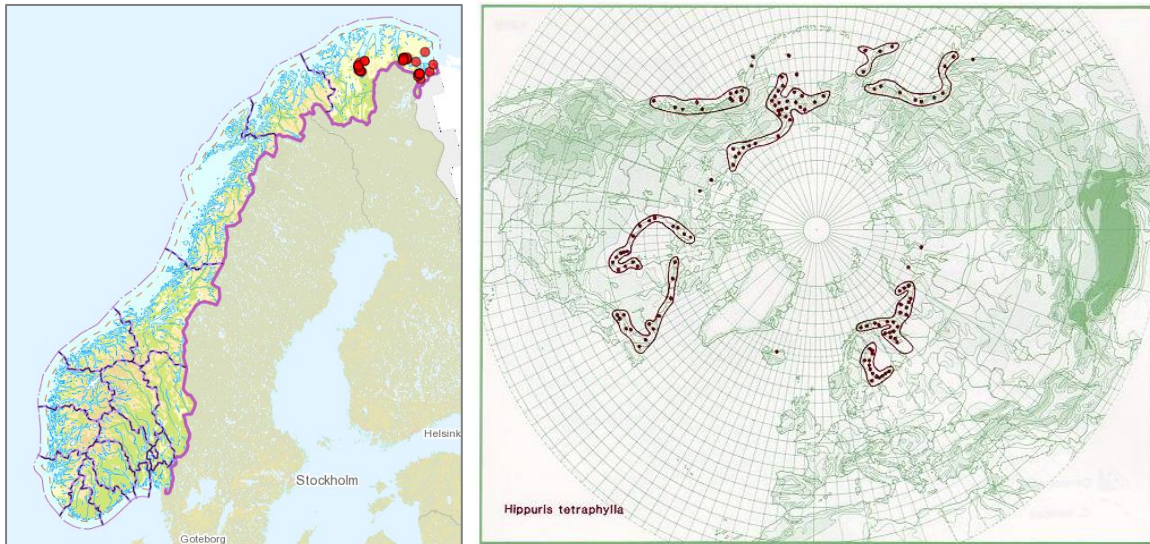
Arten spres med vann og fugl, og sannsynligvis også vegetativt.

Korshesterumpe inngår i vegetasjonstypen havgras/tjønnaks-undervannseng, hesterumpe-utforming (Fremstad 1997), som er vurdert som en sårbar vegetasjonstype (Fremstad og Moen 2001).

Utbredelse

Korshesterumpe har en boreal til arktisk sirkumpolær utbredelse. Utbredelsen er imidlertid dårlig kjent på grunn av sammenblanding med brakkhesterumpe *H. lanceolata* (Elven m.fl. 2013).

I Norge har korshesterumpe en nordøstlig utbredelse og er bare kjent fra områdene rundt Porsangerfjorden og Varangerfjorden i Øst-Finnmark.

Figur 5. Utbredelse av korshesterumpe i Norge (artskart.no, hentet 6.3.2020) (venstre) og utbredelse på den nordlige halvkule (Hultén og Fries 1986) (høyre).

Rødlitestatus

Korshesterumpe *Hippuris tetraphylla* er vurdert som sårbar (VU) fordi den har svært begrenset og fragmentert med pågående nedgang i forekomst og habitatkvalitet (Solstad m.fl. 2021).

Hovedkjennetegn

- ugreinet, tynn og hul stengel
- spatelformete noe butte blad, som regel 4-5 blad i hver krans
- kransene sitter spredt, avstandene mellom kransene er ofte lenger enn bladene
- stengelen er som regel rødfarget
- røde og uanselige blomster i bladhjørnene på overvannsskuddene

Forvekslingsarter

Overvannsskuddene av korshesterumpe *Hippuris tetraphylla* kan ikke forveksles med andre arter enn de øvrige *Hippuris*-artene; hesterumpe *Hippuris vulgaris* og brakkvannshesterumpe *H. lanceolata*.

Korshesterumpe skiller fra brakkvannshesterumpe og hesterumpe på bladformen og antall blad i kransene (se figur hos *Hippuris vulgaris*). Mens korshesterumpe ofte bare har 4 -5 avlange eller noe spatelformete blad i hver krans, har hesterumpe som regel 8-12 linjeformete blad i krans (noe færre i brakkvann) (Lid og Lid 2005) og brakkvannshesterumpe har 6-7 smalt lansettformede eller linjeformede blad. Bladkransene hos korshesterumpe sitter dessuten mer spredt enn hos de to øvrige artene. Korshesterumpe skiller også fra de to øvrige på den klart rødlige stilken, selv om brakkvannshesterumpe kan ha en noe røddaktig stilk. Bladene hos korshesterumpe er dessuten mer læraktige enn hos de øvrige.

Korshesterumpe og brakkvannshesterumpe varierer imidlertid en god del i utseende og kan være vanskelig å skille (Ericsson & Bader 1999).

Referanser

Elven, R., Fremstad, E., Pedersen, O. 2013. Distribution maps of Norwegian vascular plants. IV. The eastern and northeastern elements. Academika Publishing, Trondheim. 489 pp.

Elven, R., Murray, D.F., Solstad, H. 2012. *Hippuris* (Plantaginaceae). Flora of North America, Provisional Publication. Flora of North America Association. <http://floranorthamerica.org/files/> (view 02.12.2019)

Ericsson, S. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av ishavshästsvans (*Hippuris tetraphylla*). Naturvårdsverket, rapport 5556, mars 2006.

Ericsson, S. & Bader, P. 1999: Ishavshästsvans *Hippuris tetraphylla* åter i Sveriges flora. *Svensk Botanisk Tidskrift* 93: 233–247.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA temahefte 12: 1-279.

Fremstad, E., Moen, A. (red.) 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. NTNU Vitenskapsmuseet. Rapport botanisk serie 2001-4.

Den virtuelle floran. <http://linnaeus.nrm.se/>

Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European Vascular Plants north of the Tropic of Cancer. Koeltz Scientific Books, Königstein, 498 s.

Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. Det Norske Samlaget. 6. utg. ved Reidar Elven.

Solstad H, Elven R, Arnesen G, Eidesen PB, Gaarder G, Hegre H, Høitomt T, Mjelde M og Pedersen O (24.11.2021). Karplanter: Vurdering av korshesterumpe *Hippuris tetraphylla* for Norge. Norsk rødliste for arter 2021. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/16836>